

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
VAIKO TEISIŲ APSAUGOS KONTROLIERIUS**

Švietimo ir mokslo ministrui
Gerb. G. Steponavičiui

2012-09-25 Nr. (1.19.-2012)-2-1364

**DĖL NAUJOS STOJIMO Į AUKŠTĄSIAS MOKYKLAS TVARKOS IR GALIMO
VAIKO TEISIŲ IR TEISĖTŲ INTERESŲ PAŽEIDIMO**

Atsižvelgus į Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo 70 straipsnio 1 dalies nuostatą, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2012 m. rugpjūčio 31 d. įsakymu Nr. V-1292 buvo patvirtintas Geriausiai vidurinio ugdymo programą baigusiuju eilės sudarymo 2014 metais tvarkos aprašas (toliau – Tvarkos aprašas).

Nors Tvarkos apraše nustatytos sąlygos galios tik 2014 metais stojantiems į aukštąsias mokyklas, tačiau mokiniai jau dabar iš esmės turi koreguoti savo ugdymosi planus, dėl ko šiuo metu mokinių, tėvų ir pedagogų tarpe yra kilusi sumaištis ir didelis nepasitenkinimas.

Pažymėtina, kad daugelis bendrojo ugdymo mokyklų, atsižvelgdamos į Bendruosius ugdymo planus bei kitus teisės aktus, reglamentuojančius ugdymą, yra nusistačiusios, kad individualaus ugdymo plano keitimas galimas tik po pusmečio, t. y. paprastai individualų ugdymo planą galima pakeisti iki gruodžio 1 d. ir iki gegužės 1 d. Naujovėmis mokiniai, jų tėvai ir pedagogai nepatenkinti, nes mokiniams reikia iš naujo nusistatyti prioritetus, pasirinkti ugdymosi dalykus, lygius ir kt., tam, jog jie galėtų tinkamai pasiruošti ir sėkmingai išlaikyti brandos egzaminus bei įgyvendinti savo sieki ir norą įstoti į aukštąsias mokyklas.

Taip pat manytina, kad mokinių ugdymosi planų koregavimas susijęs ne tik su konkrečių mokinių ugdymosi planų, bet ir visos mokyklos ugdymo planų koregavimais, mokytojų tarifikacijos ir darbo krūvio pasikeitimais. Pažymėtina, kad paprastai mokyklos tai numato ir planuoja iki naujų mokslo metų pradžios, t. y. iki rugsėjo 1 d. Darytina prielaida, jog mokiniams koreguojant savo ugdymosi planus, mokyklos, ypatingai esančios kaimiškose vietovėse, gali susidurti su specialistų trūkumo problema (pavyzdžiui, anglų kalbos specialistų trūkumas, ypač rajonuose ir kaimo vietovėse, sukelia daug problemų). Ši ir kitos su reforma susijusios problemos ypatingai neigiamai gali paliesti kaimiškose vietovėse besimokančių vaikų padėtį, dar labiau išryškinti jų socialinę atskirtį bei sudaryti nelygiavertes sąlygas ir galimybes, lyginant su miestuose, rajonų centruose besimokančiais mokiniais, ugdantis, konkuruojant ir stojant į aukštąsias mokyklas.

Pažymėtina, kad šiais mokslo metais vienuoliktose besimokantys mokiniai jau yra pasirinkę dalykus, kurių prireiks norint įstoti į aukštąją mokyklą. Praktikoje mokiniai dalykus ir pan. pasirenka jau 10 klasėje. Besirinkdami dalykus, susidarydami individualų ugdymosi planą ir pan., mokiniai iš anksto planavo ir žvelgė į ateitį, teisėtai tikėdamiesi, jog jų pasirinkti dalykai, individualus ugdymosi planas ir pan. leis sėkmingai ugdytis ir siekti užsibrėžto tikslo - įstoti į aukštąsias mokyklas.

Konstituciniai teisėtų lūkesčių apsaugos, teisinio tikrumo, teisinio saugumo principai suponuoja valstybės pareigą užtikrinti teisinio reguliavimo tikrumą ir stabilumą, apsaugoti asmenų teises, gerbti teisėtus interesus ir teisėtus lūkesčius. Šie principai *inter alia* suponuoja tai, kad valstybė privalo vykdyti priimtus įsipareigojimus asmeniui. Minėto Tvarkos aprašo priėmimas ir stojimo į aukštąsias mokyklas naujos tvarkos įsigaliojimas nuo 2014 metų mokyklų bendruomenėms (mokiniams, jų tėvams, mokytojams) buvo netikėtas bei griauantis jų teisėtus lūkesčius.

Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijos 3 straipsnio 1 dalis numato, kad imantis bet kokių vaiką liečiančių veiksmų, nesvarbu ar tai darytų valstybinės, ar privačios įstaigos, teismai, administracijos ar įstatymų leidimo institucijos, svarbiausia yra vaiko interesai. Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 4 straipsnio 1 dalies 1 punktą pabrėžia, kad visur ir visada pirmiausia turi būti atsižvelgiama į teisėtus vaiko interesus. Tiek tarptautinėje, tiek nacionalinėje teisėje įtvirtintas prioritetingas vaikų teisių ir interesų apsaugos ir gynimo principas, reiškia, kad, tiek priimant teisės aktus, tiek juos taikant, tiek sprendžiant klausimus, kurių teisės aktai nereglamentuoja, visada būtina įvertinti sprendimą ar bet kokią veiksmą vaiko interesų požiūriu bei užtikrinti, kad jie nebūtų pažeisti.

Atsižvelgus į vaikų, jų tėvų, pedagogų išreikštus nuogaštavimus bei paminėtas aplinkybes, manytina, kad stojimo į aukštąsias mokyklas tvarkos pakeitimai nebuvo tinkamai išdiskutuoti visuomenėje, sprendimai priimti gana skubotai, neatsižvelgiant ir neįvertinant, jog tokiu būdu gali būti pažeistas ne tik minėtas teisėtų lūkesčių, bet ir vaiko interesų prioritetiškumo principas.

Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo 70 straipsnio 1 dalis nustato, kad geriausiai vidurinio ugdymo programą baigusiujų eilė sudaroma Švietimo ir mokslo ministerijos nustatyta tvarka, kuri parengiama įvertinus valstybinių aukštųjų mokyklų siūlymus ir paskelbiama ne vėliau kaip prieš 2 metus iki atitinkamų studijų pradžios. Tvarkos aprašas buvo pasirašytas 2012 m. rugpjūčio 31 d., o įsigaliojo (paskelbtas) 2012 m. rugsėjo 7 d., todėl galima daryti prielaidą, jog švietimo ir mokslo ministro 2012 m. rugpjūčio 31 d. įsakymas Nr. V-1292 „Dėl Geriausiai vidurinio ugdymo programą baigusiujų eilės sudarymo 2014 metais tvarkos aprašo patvirtinimo“ priimtas nesilaikant minėtos Mokslo ir studijų įstatymo nuostatos.

Paminėtina, kad vaiko teisių apsaugos kontrolierė, atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstatymo 12 straipsnio 11 punkto nuostatas, gali kreiptis į administracinę teisimą su prašymu ištirti, ar norminis administracinis aktas (ar jo dalis) atitinka įstatymą.

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė, remdamasi tuo, kas išdėstyta, bei atsižvelgdama į Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstatyme numatytą vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus teisę ir pareigą teikti siūlymus dėl vaiko teisių ir jo teisėtų interesų apsaugos gerinimo, taip pat siekdama, jog nebūtų pažeidžiamos vaiko teisės į mokslą bei jo teisėti lūkesčiai ir interesai, vadovaudamasi Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstatymo 11 straipsnio 1 ir 4 punktais, 12 straipsnio 1 dalies 10 punktu, 14 straipsnio 1 - 2 dalimis ir 15 straipsnio 1 dalimi, *siūlo* pakeisti 2012 m. rugpjūčio 31 d. įsakymu Nr. V-1292 patvirtintą Geriausiai vidurinio ugdymo programą baigusiuju eilės sudarymo 2014 metais tvarkos aprašą, numatant, jog Tvarkos apraše numatyti stojančiųjų į aukštąsias mokyklas atrankos kriterijai jų eilės sudarymo principai būtų taikomi ne anksčiau kaip 2015 metais.

Prašau apie priimtus sprendimus informuoti vaiko teisių apsaugos kontrolierę iki 2012 m. spalio 1 d.

Pagarbiai

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė

Edita Žiobienė